

KAPITTEL 2

Sygeplejestudiet under forandring – forberedelse af et uddannelseseksperiment

Camilla Bernild Center for sundhedsfagligt forskning (UCSF) og Hjertecentret, Rigshospitalet, Danmark

Abstract: The following chapter presents an investigation of the institutional context and learning processes through an experimental intervention restructuring the final year of nursing education. Recruitment and retention challenges continuously increase and are likely worsened by the gap between theory and practice, or education and clinic, which often result in new nurses experiencing “practice shock”. The purpose of the investigation is to strengthen the students’ professional identity and readiness for practice, including (1) strengthening the link between theory and practice by structuring the educational trajectory such that clinical placement is the focus of the bachelor projects, (2) strengthening students’ clinical competences by testing clinical competences in new ways, and (3) changing education and clinical placements to reduce the length of time between clinical placement and completed education. This interdisciplinary investigation is positioned between action research and intervention research and uses institutional ethnography as the epistemological foundation. Through a comparative and longitudinal design, similarities and differences are identified between the original (control group, n = 56) and the experimental (intervention group, n = 56), at a highly specialized hospital. Observations, questionnaires, grade registration and interviews are conducted and include perspectives from students, recent graduates, teachers from both school and clinic, as well as nursing managers. This experimental and multi-methodological design enables valuable insight into the effects of restructuring nursing education – for the current experimental intervention, and for perspectives on nursing education at large.

Keywords: experimental intervention, professional identity, clinical competence, readiness for practice, nursing education

Sitering: Bernild, C. (2023). Sygeplejestudiet under forandring – forberedelse af et uddannelseseksperiment. I U. Knutstad, K. Larsen & K. T. Jensen (Red.), *Fagdidaktiske temaer i helsefagene* (Kap. 2, s. 17–33). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.198.ch2>
License: Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Indledning

I dette kapitel beskrives et igangværende udviklings- og forskningsprojekt *NEW – Nursing Education and Work*. Projektet er både et *uddannelseseksperiment*, der med henblik på at forbedre overgangen mellem studie og arbejde i sygeplejen, afprøver en ny måde at organisere og tænke sygeplejestudiets afsluttende år, og et *følgeforskningsprojekt*, der skaber viden om betydningen af disse forandringer. Indledningsvist udpeges der nogle centrale udfordringer i sygeplejerskeuddannelsen, der danner baggrund for projektet. Herefter beskrives selve uddannelseseksperimentet – altså det der afprøves, hvorefter der reflekteres over de forskningsmæssige metoder. I kapitlet lægges vægt på at vise sammenhængen mellem de fagdidaktiske bestræbelser i uddannelsesændringen og den valgte forskningstilgang, som er valgt med henblik på at tilvejebringe vidensbaseret uddannelsesplanlægning.

Baggrund

De stigende rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer inden for sygepleje presser klinisk uddannelse og oplæring og fordrer skærpet opmærksomhed på, hvad der er på spil i overgangen fra at være studerende til at være nyuddannet sygeplejerske, samt hvad der kan gøres for at dæmme op for nogle af udfordringerne (Tussing et al., 2022). I dansk kontekst er det registreret, at 80 % af nyuddannede sygeplejerske oplever et stort arbejdspress, og at 8 % har haft en sygdomsmeddelelse på grund af stress, hvor mere skal overkommes og introduktionsperioder med mentor kan blive forkortet (Dansk Sygepleje Råd, 2018; Rekrutteringssurvey Rapport, n.d.; Sørensen, 2018).

Der er foretaget mange undersøgelser af problemfeltet omkring transitionen mellem studie og arbejde i sygepleje i forskellige perspektiver, ligesom forskellige tiltag er afprøvet, evalueret og afrapporteret – særligt set fra et postgraduat perspektiv (Bakon et al., 2018; Hampton et al., 2020; Meyer et al., 2017). Et studie set fra den prægraduate side viser, at mange afsluttende studerende oplever, at de mangler kompetence til at håndtere vanskelige mellem menneskelige situationer, og at de mangler tid til at udføre sygepleje, særligt når det drejer sig om varetagelsen af grundlæggende sygepleje og psykosociale problemstillinger (Kalankova et al., 2021). Allerede som studerende gør mange sig bekymringer om begyndelsen på arbejdslivet. En spørgeskemaundersøgelse, der inkluderer over 2000 sygeplejestuderende og nyuddannede sygeplejersker, viser, at 80 % af de

adspurgte er bekymret for, om der vil være tid nok til at lære dem op, 60 % er bekymret for, hvordan kommende kolleger vil tage imod dem og 60 % får ondt i maven ved tanken om de fejl, de kan komme til at begå i jobbet (Jahanshahi, 2020).

Selvom udfordringer i overgangen eller transitionen mellem uddannelse og arbejde i sygeplejen ikke er et nyt fænomen (Tingleff et al., 2010), så viser nye opgørelser og rapporter, at der fortsat er rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer både på studiet, i arbejdet og i overgangen mellem de to, hvor bekymringer for og oplevelser af manglende støtte og tryghed i begyndelsen af arbejdslivet som sygeplejerske forværrer oplevelsen af det som ofte benævnes praksischok (Graf et al., 2020).

Både sygeplejerskeuddannelse og sygeplejepsiksis – og forholdet mellem dem, er kendetegnet ved at være forskelligartet på tværs af regioner, lande og kontinenter. Det anses derfor relevant at foretage en undersøgelse af sammenhængen mellem organisering af uddannelse og opstart på arbejdsliv, der forholder sig til de konkrete institutionelle forhold, der gør sig gældende her. Bestræbelsen i dette kapitel er at vise, hvordan uddannelseseksperimentets konkrete fagdidaktiske mål er samtænkt med de metodiske tilgange i følgeforskningen, og at dette kan inspirere ud over det specifikke eksempel.

Forskningsoversigt

I det følgende skitseres kort centrale forskningsbidrag vedrørende teori-praksisforholdet, spørgsmålet om professionsidentitet, samt institutions- og transitionsforholdet – særligt i dansk kontekst. Der vil blive argumenteret for, hvorfor det er disse tre dimensioner af sygeplejerskeuddannelse og overgangen mellem studie og arbejde i sygepleje, der bliver forfulgt i projektet.

Teori-praksisforholdet

Sygeplejerskeuddannelse er som bekendt en vekseluddannelse, og i Danmark har man en fordeling, hvor 120 ECTS gennemføres i skolen og 90 ECTS i klinisk praksis (Sygeplejerske, n.d.). Forholdet mellem teori og praksis i uddannelsen har været genstand for diskussion gennem mange år – særligt inden for professionsbachelorområdet, hvor antagelsen ofte er, at sammenhæng mellem de to er lig med kvalitet i uddannelse, og at

dette vil styrke handlekompetencen hos de uddannelsessøgende (Holen & Lehn-Christiansen, 2017). Ifølge en samlende rapport over et større forskningsprogram om teori og praksis i professionsuddannelserne er teori og praksis ofte omtalt som en modsætning, hvis koblingsmuligheder er fyldt med barrierer. I rapporten anbefales det, at forståelsen af teori, praksis og forholdet mellem dem tematiseres og diskuteres mellem undervisere fra skolen, de studerende og kliniske undervisere/vejledere, og at praksisnær teori dyrkes mere på professionshøjskolerne og teorinær praksis mere i klinikken (Haastrup et al., 2013).

Anden forskning lægger mere vægt på, at sygeplejerskeuddannelsen befinder sig i forskellige institutionelle kontekster på forskellige niveauer, som alle stiller forskellige krav til de studerende (Lehn & Holen, 2020). I denne optik kan teori-praksis-forholdet ses som et overvejende institutionelt anliggende med tilhørende forskellige logikker. Denne forskning beskriver, at der i den klinisk del af uddannelsen, er tre forskellige og til tider konkurrerende logikker, der gør sig gældende på en og samme gang, nemlig logikken i relationel sygepleje, plejeproduktionslogikken og plejeuddannelseslogikken. Disse logikker stiller forskellige krav til de studerende og deres vejledere og undervisere i klinikken, hvor de studerende skal leve op til alle de formaliserede skolastiske krav om teoretisk at skriftliggøre sig (plejeuddannelseslogik), samtidig med at de skal lære at indgå i relationer med patienter og deres pårørende i praksis (logikken i relationel pleje) samtidig med, at de skal lære at dette foregår i en praksiskontekst, hvor effektivisering og tempo er en betingelse (plejeproduktionslogikken). Med andre ord: der er mange og forskellige krav i sygeplejerskeuddannelsen, hvor teori-praksisforholdet kan ses som konkurrerende logikker, der presser de studerende (Lehn & Holen, 2020).

Professionsidentitet og vidensformer

En omdiskuteret dimension af uddannelse i sygepleje er udvikling af fagidentitet – eller professionsidentitet. Noers forskning viser, at professionslæring er en dannelsesproces med to spor: det identitets- og det strategifokuserede, hvor førstnævnte hjælpes på vej af ”afgørende læring-søjeblikke”, som læring i samarbejde med gode rollemodeller og konkrete møder med patienter/borgere, og sidstnævnte drejer sig om at håndtere de mange (uddannelses)krav (Noer, 2016).

Ifølge Lehn-Christiansen og Holen følger sygeplejerskeuddannelsen den aktuelle læringsmålsstyrede uddannelsestænkning, hvor uddannelsesaktiviteterne bidrager til den overordnede kompetenceprofil, altså det andet spor, men ikke til det første spor, hvor man som studerende udvikler sig ind i sygeplejen og ikke væk fra den – professionsidentitet dækkes ikke af læringsmålbeskrivelserne, da den hverken kan trænes, måles, eller udprøves (Lehn & Holen, 2020). De skriver, at der er: *”al mulig grund til at tage identitetsaspektet ift. uddannelse meget seriøst og i langt højere grad at give det plads i uddannelsestænkningen”* (Lehn & Holen, 2020, s. 219).

Dannelse af professionsidentitet er kompleks og foranderlig i et dynamisk samspil mellem professionen og den kontekst, hvori den agerer og skabes både af et professionsinternt og et professionseksternt pres, som led i en anerkendelseskamp og forhandling med omverden (Wackerhausen, 2009). Sygeplejefprofessionen har desuden et sammensat vidensgrundlag, hvor både naturvidenskabelige vidensformer med dertilhørende algoritmebaserede kompetencer, humanvidenskabelige vidensformer med dertilhørende kommunikative- og relationelle kompetencer, og samfundsvidenskabelige vidensformer, der giver kompetence til klinisk lederskab inden for de institutionelle rammebetingelser er centrale (Bernild, 2022). I det følgende trækkes tre centrale og sammenhængende forhold i professionen frem, som projektet er særligt opmærksom på, nemlig forholdet til patient, forholdet til andre professioner og forholdet til institutionen.

Relationen mellem patient/borger og pårørende og sygeplejerske(studerende) er medkonstituerende for udviklingen af professionsidentitet. Forskning viser for eksempel, at sundhedsprofessionelle i dag bliver udfordret på deres faglige autoritet, da viden om sygdom og behandling er tilgængelig for alle, og der i stigende grad er en forventning om medinddragelse (Brænd & Larsen, 2017).

Samarbejdsrelationer med andre sundhedsprofessionelle er af stor betydning for dannelse af professionsidentitet, herunder hvordan man forstår kerneopgaven og prioriterer kompetenceudvikling (Wackerhausen, 2009). Ifølge Hindhede og Larsens forskning er feltet præget af kamp om prestige, hierarkier og dominans, hvor sygeplejefprofessionens kerneopgaver og humanistiske vidensformer er i risiko for at blive marginaliseret (Hindhede & Larsen, 2020).

De institutionelle rammebetingelser for udførelsen af sygepleje er medkonstituerende for udvikling af professionsidentitet. Forskning viser blandt andet, at klinisk uddannelse ofte foregår i en tempofyldt praksis, hvor de studerende bliver konfronteret med rationeret pleje – det vil sige, at den enten helt mangler eller kun partielt bliver gennemført, og hvor grundlæggende sygepleje og fokus på kommunikative kompetencer kan blive nedprioriteret (Kalankova Dominika, 2021). Fra alle sider bliver den ikke-tekniske og kommunikative side af sygeplejes sat under pres.

Institutions- transitionsforholdet

Forskning viser, at nyuddannede sygeplejerskers start på arbejdslivet er præget af problemer med både realitets- og transitionschok (Jensen, 2018). De møder kvalitetsstyringsmekanismer overalt i institutionen, som presser deres praksis, og de bliver konfronteret med, at det i sygeplejepraksis er vigtigt at identificere kritisk sygdom og at forebygge dødsfald, fordi døden i mange tilfælde er en fejl. Dette resulterer i en form for ”fejlskræk”. Nyuddannede sygeplejersker reagerer med vrede, skyld, tristhed, angst, ironi og sarkasme i mødet med kolleger, pårørende og patienter, og hvor det bliver et individuelt anliggende at håndtere (de urimelige) strukturelle betingelser (Jensen, 2018). I lighed med denne konklusion, viser Brænd og Larsen i deres studie om norske sygeplejerskers holdninger til deres faglige praksis i et sundhedsvæsen styret af New Public Management, at sygeplejerskerne subjektiverer kritikken af forhold i praksis og retter den mod sig selv i stedet for den takstbaserede effektivisering og standardiseringen af praksis (Brænd & Larsen, 2017). Og en undersøgelse foretaget af DSR viser, at aktiviteten i sundhedsvæsenet mellem 2001 og 2018 er steget markant mere end sygeplejestillinger, hvilket betyder at 68 sygeplejersker i 2018 foretager de samme pleje- og behandlingsopgaver, som 100 sygeplejersker gjorde i 2001 (Wang, 2018). Institutionerne i både den primære og sekundære sektor presser rammerne for sygeplejepraksis gennem kvalitetsstyring og effektivisering. Der er således institutionelle og strukturelle betingelser, der kan presse de nyuddannede sygeplejersker.

Opsamlende på forskningen i problemfeltet i forhold til nærværende studie kan det fremhæves, at der vil være fokus på hvordan

teori-praksisforholdet forstås og forvaltes af såvel de studerende, som vejledere og undervisere og i sammenhæng hermed, hvordan de institutionelle strukturer og kontekster har betydning for udviklingen af professionsidentitet, herunder hvilke vidensformer der henholdsvis fremmes og udgrænses i uddannelse og transition fra studie til arbejde.

Uddannelseseksperimentet

De mange og kontinuerlige ændringer i sygeplejerskeuddannelsen har alle haft til hensigt at uddanne sygeplejersker, der kan løse de opgaver, som de stilles overfor i sundhedsvæsenet ved netop at afstemme samspillet mellem teoretisk og klinisk undervisning, studie- og arbejdsliv og mellem uddannelsen og aftagerfeltet (Noer, 2016). På linje hermed er det fagdidaktiske mål med nærværende uddannelseseksperiment at styrke de studerendes professionsidentitet og praksisparathed, herunder:

1. at styrke koblingen mellem teori og praksis ved at strukturere uddannelsesforløbet, så de studerendes bachelorprojekter tager udgangspunkt i den klinik de er i, og bringes tilbage med henblik på forankring i klinisk praksis
2. at styrke de studerendes kliniske kompetencer ved at udprøve kliniske kompetencer på nye måder
3. at mindske afstanden fra klinisk undervisning og endt uddannelse ved at bytte om på rækkefølgen af skole og klinik i det afsluttende år

I et bredt samarbejde mellem skole og klinik, der inkluderer to skoler, uddannelsesenhed på regionalt niveau, en stor kommune, et psykiatrisk center og et stort hospital, er der udarbejdet en særskilt studieårsbeskrivelse, som afprøves for 56 sygeplejestuderende, der har gennemført det afsluttende år fra september 2021 til juni 2022. Målet er, at det efter afprøvning og relevant justering skaleres til hele regionen.

Antallet af studerende, der indgår i projektet, er besluttet på baggrund af pladser på de to hospitalscentre, der er udvalgt til at være testcentre for afprøvning.

Nedenstående tabel illustrerer den strukturelle forskel på ordinært forløb og projektforsløb angivet i uger hen over hhv. efterårs- og forårssemesteret:

Tabel 1 Den strukturelle forskel mellem ordinært forløb og projektforsløb

Ordinært forløb																						
Uge	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	1	2	3	4	5
Aktivitet	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	
Uge	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Aktivitet	T	T	T	T	T	T	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	B	E	E	D	
Projektforsløb																						
Uge	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	1	2	3	4	5
Aktivitet	T	T	T	T	T	T	K	K	K	K	K	K	K	K	K	B	B	B	B	B	B	
Uge	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Aktivitet	B	B	B	B	B	B	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	E	E	D	

K: Klinisk undervisning, T: teoretisk undervisning på skole, B: bachelorprojekt, E: bacheloreksamen, D: dimission

Som det fremgår, er fordelingen mellem kliniske og teoretiske ECTS de samme, men de er fordelt forskelligt. I projektforsløbet vil den kliniske undervisning i projektet være opdelt i to perioder på henholdsvis 8 uger og 12 uger. De studerende vil være tilknyttet det samme kliniksted i de to perioder. Mellem de to kliniske perioder udarbejder de studerende i samarbejde med medstuderende et bachelorprojekt, som er forankret i den konkrete praksis, som de befinder sig i. Dette er forskelligt fra det ordinære forløb, hvor de studerende er på klinik i hele 6. semester, hvorefter de har valgfag og skriver bachelorprojekt på 7. semester, for derefter at være færdiguddannede.

I projektforsløbet introduceres de studerende i *første klinikperiode* til de patientforløb og den sygepleje, der er på den afdeling, hvor de skal gennemføre deres kliniske forløb. Her trænes selvstændig klinisk beslutningstagen for og med patienter og pårørende. De studerende vil blive vejledt i at finde relevante kliniske problemstillinger, som der kan arbejdes videre med i bachelorprojektet. I afslutningen af klinikforløbet afholdes et ”innovativt værksted”, hvor foreløbige forståelser af kliniske problematikker og perspektiver drøftes med medstuderende og kliniske vejledere/undervisere. Målet er, at der i bachelorprojektet arbejdes med en klinisk sygeplejefaglig problemstilling, der både har relevans og værdi for patienter og pårørende og har relevans og værdi for sygeplejerskers arbejdsfelt og sygeplejefprofession.

Efter udarbejdelsen af bachelorprojektet påbegyndes *anden kliniske periode*, hvor der trænes, øves og udøves selvstændighed i klinisk lederskab. Her skal de studerende arbejde videre med den viden, de har fået fra

arbejdet med bachelorprojektet. De studerende planlægger og faciliterer en konference, hvor de i dialog med den afdeling de er i, formidler relevante pointer og perspektiver fra deres skriftlige del af bachelorprojektet, herunder en drøftelse af muligheden for at realisere de ideer og perspektiver, som bearbejdningen af problematikken har givet, hvor formålet er at skabe kvalitet og værdi for patienter og sygepleje i afdelingen. Det er hensigten, at de studerende får erfaring med at forankre viden i praksis, og at praksisfeltet får gavn af den ny viden, som de studerende kommer med. De studerendes erfaringer og evaluering af denne proces, bidrager til klinisk forankrede refleksioner, som udprøves til den afsluttende mundtlige eksamen, hvor bachelorprojektet forsvares.

I afslutningen af begge kliniske perioder afholdes en intern klinisk prøve, der med afsæt i klinikstedets sædvanlige organisering fokuserer på den studerendes kompetence hvad angår klinisk beslutningstagning med inddragelse af vidensformer i sygepleje på 6. semester og klinisk lederskab med fokus på tværgående samarbejder i patientforløbene på 7. semester. Til forskel fra den nuværende prøveform, vil prøven være ”*reel klinisk*”, idet de studerende ikke skal udarbejde skriftlige oplæg og forberede mundtlige oplæg, men bliver vurderet på deres kliniske kompetencer, og hvor underviser fra skolen deltager i det kliniske felt, bedside. Målet er, at de studerende fokuserer på klinisk sygepleje i praksis (at udøve sygepleje) i stedet for en skriftlig opgave om klinisk sygepleje (at skrive om sygepleje).

Metodologi

Udforskningen af og betydningen af ”NEW-omlægningen” af sygeplejestudiets afsluttende år er etableret i et bredt samarbejde mellem flere forskningsinstitutioner på tværs af Danmark. Som anbefalet af flere uddannelsesforskere (Feiring et al., 2017) anlægges en kritisk analytisk tilgang, som reflekterer ser på betydninger af forholdet mellem de studerende/nyuddannede og den kontekst de befinder sig i – både de aktører, som de er i relation til i forbindelse med deres uddannelse og nyansættelse, og hvordan institutionelle mikro- og makrokontekster influerer på læringsforløbene. For at få greb om det, er der truffet en række metodiske valg såvel som valg af forskningsmæssige nedslag konkretiseret i tre ”arbejds pakker”, der afspejler de ændringer, der konkret er afprøvet i projektføreløbet. I det

følgende beskrives først de metodiske valg, hvorefter arbejdspakkerne præsenteres. Figuren nedenfor illustrerer de forskningsmetodiske tilgange, som i efterfølgende tekst vil blive uddybet.

Metode og design	Vidensbidrag
Aktionsforskning – Interventionsstudie	Mulighedsbetingelser for at bedre overgangen mellem studie og arbejde gennem forandring skabt i samarbejde på tværs af sundheds- og uddannelsesinstitutionen Effekt af uddannelsesændringen
Komparativt og longitudinelt	Forskel mellem ordinært forløb og projektforsøg Udvikling over tid: fra start af 6. semester og et halvt år ind i arbejdslivet
Institutionel etnografi	Forholdet mellem de handlende subjekter (her studerende/nyuddannede, vejledere, undervisere og ledere i klinisk praksis, samt undervisere fra skole) og de institutionelle kontekster for sygeplejerskeuddannelsen
Mixed Method	Besvarelser fra spørgeskema, registrering af karakter, fravær og første arbejdsplads for alle inkluderede vil i dialog med kvalitative interviews om og observationer af læring i praksis, kliniske eksaminer, bachelorkonferencer og eksaminer, samt analyser af bachelorprojekter give et alsidigt empirisk materiale, som kan besvare om og hvordan uddannelsesændringerne bidrager til bedre overgang mellem studie og arbejde set fra flere perspektiver

Figur 1 Projekt NEW: metodologi.

Aktionsforskning – interventionsstudie

Projektet er en afprøvning af noget nyt i en given social sammenhæng – et slags eksperiment, hvor mulighedsbetingelserne for at forbedre en praksis gennem forandringer, undersøges med brug af forskningsmetoder. Metodisk er det en form for aktionsforskning. Aktionsforskning er kendetegnet ved, at der skabes forandringer for og med de aktører aktionen vedrører, samtidig med at selve forandringsprocesserne er genstand for vidensproduktion (Bernild, 2018). Da udformningen af projektforsøget ikke er udarbejdet i direkte samarbejde med sygeplejestuderende, men derimod aktører inden for teoretisk og klinisk uddannelse i sygepleje på tværs af skole og klinik, og at projektforsøget afprøves i den form, som *er* beskrevet, har det også karakter af at være et interventionsstudie, hvor effekten af en given intervention vurderes (Aggarwal & Ranganathan, 2019). Det er vigtigt at fremhæve, at der ikke efterstræbes kontekstfri, kausal og objektiv viden om sammenhængen mellem uddannelsesændringen og overgangen mellem studie og arbejde, men derimod nuanceret og mangefacetteret viden om sammenhængen.

Komparativt og longitudinelt

For at få nuanceret indsigt i betydningerne af en uddannelsesomlægning, er der valgt et komparativt greb, der kan udpege forskelle mellem det ordinære forløb og indhold i det afsluttende studieår og projektforsløbet, set i forhold til sammenhæng mellem teori og praksis, skole og klinik samt udvikling af professionsidentitet og parathed til selvstændig sygeplejepspraksis. Konkret vil de 56 studerende i projektforsløbet i de to testcentre blive sammenholdt med de 56 studerende i det ordinære forløb, som er fordelt på tre andre centre. Således indgår alle afsluttende studerende på samme hospital. Der vil være opmærksomhed på, at der kan være selektionsbias, da de studerende i projektforsløbet har valgt at deltage i en ny ordning for deres uddannelse, hvilket kan tyde på et vist overskud. Omvendt oplyste mange, at deres motivation for at vælge deltagelse var et ønske om at komme i praktik på netop de centre, der var udtaget som testcentre, og altså ikke et ønske om at deltage i et projekt i sig selv.

For at kunne tilvejebringe viden om overgangen fra studie til arbejde som en proces, er der desuden valgt et longitudinelt design (Caruana et al., 2015), hvor de studerendes *transition* fra studie til arbejde følges over tid. Konkret følges de fra de påbegynder deres kliniske praktik på 6. semester til et halvt år efter endt uddannelse.

Institutionel etnografi

Både det ordinære forløb og projektforsløbet foregår i en hospitalskontekst – nærmere bestemt højt specialiseret somatik – ligesom de begge udgår fra samme professionshøjskole med samme rammer og krav og mål for læring. Refleksioner over betydningen af denne kontekst for sygepleje og uddannelse vil blive eksploreret gennem et institutionel-etnografisk (IE) greb, som forbinder en given praksis – hvad der reelt gøres – med de institutionelle kontekster for praksis (Smith, 2006), og som vurderes som værende en brugbar metode i uddannelsesforskning (Kearney et al., 2019).

Med IE er der en forpligtelse til at begynde forskningen med at observere *materielle forhold* i folks 'hverdag', hvilket betyder at der er fokus på de fysiske aspekter snarere end de symbolske aspekter af den sociale praksis (Smith, 2006). Derfor vil blikket være rettet mod de konkrete funktioner i deltageres aktiviteter i modsætning til mere abstrakte og fortolkede

betydninger af deres aktiviteter, for eksempel: ”hvad gør de studerende/nyuddannede og deres vejledere/makkere og undervisere?” Deres handlinger er i fokus frem for deres meninger, perspektiver og italesatte værdier. I dette projekt anskues kommunikation mellem mennesker også som en handling (Habermas, 2006), hvorfor at eksempelvis observation af samtaler mellem studerende, patienter og vejledere betragtes som en handling, der er koordinerende for efterfølgende handlinger.

De interview der bliver foretaget i projektet er med afsæt i IE ikke et spørgsmål om at etablere en slags vindue til deltagerens indre oplevelser, men for at afdække ”ruling relations”, som er med-konstituerende for de lokale erfaringer og oplevelser (Devault, 2006). Således er opmærksomheden rettet mod deltagerens perspektiver og forestillinger om det at være professionel, og hvordan de erhverver og danner professionsidentitet – og hvad der er med til at forme disse forestillinger.

I IE arbejdes der med en bred definition på *arbejde*, hvor der både henvises til betalt og ulønnet arbejde. I IE refererer *arbejde* til de aktiviteter, folk deltager i, der tager tid, kræfter og intention. I nærværende studie, betyder det at ”det at studere” bliver anset som arbejde på samme måde som det, de nyuddannede udfører. Selvom projektet netop drejer sig om overgangen fra studie til arbejde, anses begge dele altså som en form for arbejde, og det interessante er, hvordan de er forskellige i praksis.

I et IE-perspektiv lever vi i en tekstmedieret samfund, hvor man som IE-forsker skal forsøge at forbinde materielle aspekter fra hverdagen til deres sociale organisation. Tekster henviser til ethvert dokument af en fast og replicerbar karakter, som både har et lokalt niveau og et ”højere niveau eller metaniveau”. Undersøgelsen af tekster tjener til at forbinde det lokale med det ekstra-lokale, hvor tekster fungerer som en slags ’spor’ til at forklare forbindelserne mellem de to. Tekster hjælper med at besvare spørgsmål om hvordan folks hverdag er koordineret af diskurser, politikker og systemiske strukturer (Smith, 2006). I dette projekt er det både uddannelses- og sundhedssektorer, herunder projektets studieårsbeskrivelse og sundhedssektorens tekster som fx retningslinjer og stillingsbeskrivelser.

IE giver samlet set et metodisk greb, der kan indfange betydningerne af, at de studerende bevæger sig i og imellem forskellige institutioner – her uddannelses- og sundhedsinstitutionen, hvor spørgsmålet om teori og praksis også er et spørgsmål om forskellige organisationer og institutioner med hver deres politiske kontekster, metatekster og konkrete tekster.

Mixed Method

For at opnå bredere viden om, hvad uddannelsesændringerne betyder, set fra både de studerende, de nyuddannede, klinikken og skolens perspektiv, anvendes mixed method (Shorten & Smith, 2017), hvor spørgeskemaundersøgelser, registreringer, observationer, individuelle og fokusgruppeinterview samt dokumentanalyser informerer hinanden, og tilsammen skaber et rigt empirisk materiale. I det nedenstående beskrives kort spørgeskemaundersøgelsen og registreringerne, da resultaterne herfra informerer det samlede studie.

I spørgeskemaundersøgelsen vurderer de 112 inkluderede (56 i hvert forløb) sygeplejestuderende de to uddannelsesforløb. Undersøgelsen bliver udført over to gange i begge forløb: Første gang i afslutningen af deres 6. semesters kliniske forløb og anden gang umiddelbart efter færdiggjort uddannelse. Det longitudinelle design vil kunne bidrage med indsigt i uddannelsesforløbenes forskellighed og de studerendes vurdering af parathed til deres kommende erhverv. Spørgeskemaet vil måle på de studerendes vurdering af de to uddannelsesforløb i forhold til 1) sammenhæng mellem bachelorprojekt og klinisk praksis, 2) udprøvningen af deres kliniske kompetencer ved intern prøve, 3) egne kliniske kompetencer, 4) klinikstedets involvering i deres studieforløb, samt 5) forventet parathed i rollen som nyuddannet sygeplejerske.

Der foreligger en del spørgeskemaer, der på forskellig vis skalerer nyuddannede sygeplejerskers selvvaluerede praksisparathed, men der kunne ikke identificeres et brugbart spørgeskema, som på sikker vis måler nyuddannedes parathed til det erhverv, som de skal til at varetage (Hampton et al., 2020). Med inspiration fra et eksisterende spørgeskema (Work-Readiness-Scale) (Caballero et al., 2011), samt relevant forskning, er der derfor udarbejdet et spørgeskema, der specifikt retter sig mod projektets konkrete delelementer. Validitet er søgt gennem hhv. face- og content validitet (Gray, 2014).

For at få et estimat for den generelle trivsel i den kliniske uddannelse i de to organiseringer og det første halve år af arbejdslivet som sygeplejerske, vil der som supplement til spørgeskemaundersøgelsen foretages registrering af sygefravær i den kliniske del af det afsluttende studieår samt et halvt år ind i arbejdslivet. I tillæg hertil, registreres de studerendes karakterer fra såvel kliniske prøver som bachelorprojekt. Dette for at få et indblik i betydningen af uddannelsesomlægningen ift. den faglige

præstation i et skolastisk perspektiv. Og endelig registreres hvorvidt de studerendes første arbejdsplads er samme sted som den afsluttende klinik eller et andet sted.

Arbejdspakker

Forskningsprojektet er delt op i tre arbejdspakker, der afspejler uddannelseseksperimentets formål og indhold, nemlig 1) at øge klinisk kompetence ved indførelsen af reelt kliniske prøver, 2) at øge sammenhængen mellem teori og praksis ved at integrere klinikforløb og bachelorprojekt, for hermed 3) at øge praksisparathed og forbedre transitionen fra studie til arbejde – hvilket også tilstræbes ved at mindske afstanden fra klinik til endt uddannelse. Arbejdspakkerne og deres specifikke formål og metoder illustreres i nedenstående figur.

AP	Kliniske eksaminer	Bachelorforløb	Transition
Formål	Komparativt at undersøge hvordan kliniske kompetencer kommer til udtryk og vurderes, herunder hvilke refleksion- og vidensformer der træder i henholdsvis forgrund og baggrund i de to eksamensformer	A: Undersøge betydningerne af, at de studerende arbejder med en klinisk forankret problemstilling i deres bachelor, der via konferencen bringes tilbage til afdelingen (klinisk perspektiv) B: komparativt at undersøge betydningerne af, at de studerende i projektforbøb arbejder med en klinisk forankret problemstilling i deres bachelor hen over en længere periode for selve projekterne og for den afsluttende bacheloreksamen (skolastisk perspektiv)	A: komparativt at undersøge om og hvordan uddannelsesændringerne sætter sig igennem i transitionen fra studie til arbejde for studerende/nyuddannede, herunder oplevelsen af praksisparathed B: komparativt at undersøge om og hvordan aftagerfeltet vurderer en forskel mellem de nyuddannede sygeplejersker i de to forløb
Metoder	<i>Spørgeskemaundersøgelse</i> N=112 (56/56) Registrering af karakterer ved klinisk prøve: N=112 (56/56)	<i>Spørgeskemaundersøgelse</i> N=112 (56/56) Registrering af karakterer ved bacheloreksamen: N=112 (56/56)	<i>Spørgeskemaundersøgelse</i> N=112 (56/56) Registrering af fravær under og efter uddannelse samt første ansættelsessted N=112 (56/56)

AP	Kliniske eksaminer	Bachelorforløb	Transition
	Observation af mundtlig del af klinisk prøve: N=8 (4/4)	A: Observation af konferencer (dem, de studerende afholder i klinikken om deres bachelorprojekt): N=8	A: Observation af de studerendes (senere nyuddannede sygeplejersker) praksis i klinikken, inklusive interview: N=12 (6/6) X4:
	Fokusgruppeinterview med:	Fokusgruppeinterview med:	Første gang i starten af deres kliniske periode.
	1. projektstuderende	1. De studerende	Anden gang i slutningen af deres kliniske periode.
	2. ordinærstuderende	2. Kliniske vejledere og undervisere	Tredje gang i begyndelsen af deres ansættelse som sygeplejerske.
	3. kliniske vejledere/undervisere	3. Ledere i klinikken	Fjerde gang et halvt år ind i arbejdslivet.
	4. undervisere fra skole	B: Diskursanalyse af bachelorprojekter: N=8 (4/4), der efterfølgende valideres af analyse af alle inkluderede bachelorprojekter: N=112 (56/56)	B: Interview med ansættende ledere af nyuddannede sygeplejersker, hvor de har ansat:
		Observation af bachelor-eksamen: N=10 (5/5)	<ul style="list-style-type: none"> nyuddannede fra projektforløb nyuddannede fra ordinært forløb nyuddannede som havde sidste klinik på egen afdeling nyuddannede som ikke havde sidste klinik på egen afdeling
Perspektiver	Teori-praksis/ skole/ klinikforholdet, professionsidentitet og vidensformer i udprøvningen af kliniske kompetencer	Teori-praksis/skole/klinikforholdet, professionsidentitet og vidensformer i bachelorforløb	(Videre)udvikling af professionsidentitet, vidensformer i klinisk praksis, (sundheds)-institution i transitionen mellem studie og arbejde i sygepleje

Figur 2 Projekt NEW – arbejds pakker (AP).

Afrunding

Formålet med uddannelseseksperimentet ”at øge fokus på kliniske kompetencer, øge sammenhængen mellem teori og praksis/skole og klinik i bachelorforløbet, samt mindske afstanden mellem klinik og endt uddannelse med henblik på overgangen fra studie til arbejde i sygepleje” kan anskues som en arbejdshypotese, der grundet de komplekse kontekster og sammensatte

betingelser, undersøges, belyses og ekspliciteres i arbejdsplakernes forskellige metoder. Med særlig opmærksomhed på de institutionelle forholds betydning for teori-praksis/skole-klinik-forholdet, (videre)udvikling af professionsidentitet og vidensformer i sygepleje, tilegnelse af kliniske kompetencer og praksisparathed, vil projektet bringe både de studerendes/de nyuddannedes, klinikkens og skolens perspektiver frem. Det er intentionen, at det eksperimentelle design med det dertilhørende komparative, longitudinelle, kritiske og multimetodisk greb muliggør tilvejebringelse af viden om betydningerne af tilrettelæggelse af sygeplejestudiet – ikke blot ”NEW-organiseringen”, men mere generelle perspektiver.

Referencer

- Aggarwal, R. & Ranganathan, P. (2019). Study designs: Part 4-Interventional studies. *Perspectives in Clinical Research*, 10(3), 137–139. https://doi.org/10.4103/picr.PICR_91_19
- Bakon, S., Craft, J., Wirihana, L., Christensen, M., Barr, J. & Tsai, L. (2018). An integrative review of graduate transition programmes: Developmental considerations for nursing management. *Nurse Education in Practice*, 28, 80–85. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2017.10.009>
- Bernild, C. (2018). *Pårørendeinddragelse i praksis – et aktionsforskningsprojekt på en hospitalsafdeling*. Roskilde Universitet.
- Bernild, C. (2022). Kliniske studier. I K. Hoffmann & E. Vestergaard (Red.), *At studere sygepleje – find din vej gennem sygeplejerskeuddannelsen* (3. udg., s. 92–128). Gads Forlag.
- Brænd, J. A. & Larsen, K. (2017). Transformasjon av en profesjon – sykehuset mellom penger og pasienter. I M. Feiring, T. I. Juritzen, I. Ruud Knutsen & K. Larsen (Red.), *Kritiske perspektiver i helsefagene – utdanning, yrkespraksis og forskning* (s. 207–233). Cappelen Damm Akademisk.
- Caballero, C. L., Walker, A. & Fuller-Tyszkiewicz, M. (2011). The work readiness scale (WRS): Developing a measure to assess work readiness in college graduates. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 2(1), 41–54. <https://doi.org/10.21153/jtlge2011vol2no1art552>
- Caruana, E. J., Roman, M., Hernández-Sánchez, J. & Solli, P. (2015). Longitudinal studies. *Journal of Thoracic Disease*, 7(11), E537–E540. <https://doi.org/10.3978/j.issn.2072-1439.2015.10.63>
- Dansk Sygepleje Råd. (2018). Notat: Sygefravær blandt nyuddannede sygeplejersker. Dansk Sygepleje Råd. https://dsr.dk/sites/default/files/50/notat_-_sygefravaer_blandt_nyuddannede_sygeplejersker.pdf
- Devault, M. L. (2006). Institutional ethnography: Using interviews to investigate ruling relations. I D. E. Smith (Red.), *Institutional ethnography as practice* (s. 15–44). Rowman & Littlefield.
- Feiring, M., Juritzen, T. I., Knutsen, I. K. & Larsen, K. (Red.). (2017). *Kritiske perspektiver i helsefagene: Utdanning, yrkespraksis og forskning*. Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.19>
- Graf, A. C., Jacob, E., Twigg, D. & Nattabi, B. (2020). Contemporary nursing graduates’ transition to practice: A critical review of transition models. *Journal of Clinical Nursing*, 29(15–16), 3097–3107. <https://doi.org/10.1111/jocn.15234>
- Gray, D. E. (2014). *Doing research in the real world* (3. udg.). Sage Publications.
- Haastrup, L., Hasse, C., Pilegaard Jensen, T., Damgaard Knudsen, L. E., Laursen, P. F. & Nielsen, T. K. (2013). *Brobygning mellem teori og praksis i professionsbacheloruddannelserne – sammenfattende rapport*.

- Habermas, J. (2006). *The theory of communicative action – the critique of functionalist reason*. Polity Press.
- Hampton, K. B., Smeltzer, S. C. & Ross, J. G. (2020). Evaluating the transition from nursing student to practicing nurse: An integrative review. *Journal of Professional Nursing*, 36(6), 551–559. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2020.08.002>
- Hindhede, A. L. & Larsen, K. (2020). Prestige hierarchies and relations of dominance among health professionals. *Professions and Professionalism*, 10(2), 1–20. <https://doi.org/10.7577/pp.3447>
- Holen, M. & Lehn-Christiansen, S. (2017). Drømmen om sammenhæng. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 13(25), 25–35. <https://doi.org/10.7146/TFP.V13I25.96969>
- Jensen, C. (2018). *Nyuddannede sygeplejerskers møder med realiteterne på medicinske afsnit i reformerede sygehuse en institutionel etnografisk undersøgelse* (Doktorgradsavhandling). Roskilde Universitet.
- Kalánková, D., Bartoníčková, D., Kirwan, M., Gurková, E., Žiaková, K. & Dominika, K. (2021). Undergraduate nursing students' experiences of rationed nursing care – a qualitative study. *Nurse Education Today*, 97(104724). <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104724>
- Kearney, G. P., Corman, M. K., Hart, N. D., Johnston, J. L. & Gormley, G. J. (2019). Why institutional ethnography? Why now? Institutional ethnography in health professions education. *Perspectives on Medical Education*, 8(1), 17–24. <https://doi.org/10.1007/s40037-019-0499-0>
- Lehn, S. & Holen, M. (2020). Læreprocesser i klinisk sygeplejerskeuddannelse: Viden og erfaringer fra projekt PÅ TVÆRS. Roskilde Universitet. <https://forskning.ruc.dk/da/publications/læreprocesser-i-klinisk-sygeplejerskeuddannelse-viden-og-erfaring-2>
- Meyer, G., Shatto, B., Delicath, T., & Von Der Lancken, S. (2017). Effect of curriculum revision on graduates' transition to practice. *Nurse Educator*, 42(3), 127–132. <https://doi.org/10.1097/NNE.0000000000000325>
- Natasha Jahanshahi. (2020, 21. august). Forskere: Sygeplejerskemangel udgør en alvorlig trussel for patientsikkerheden. *Altinget Sundhed*. <https://www.altinget.dk/artikel/forskere-sygeplejerskemangel-udgoer-en-alvorlig-trussel-for-patientsikkerheden>
- Noer, V. R. (2016). 'Rigtige sygeplejersker' – uddannelses-etnografiske data af sygeplejersker studieliv og dannelsesprocesser. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 12(23). <https://doi.org/10.7146/TFP.V12I23.96757>
- Rekrutteringssurvey Rapport. (n.d.). Rekrutteringssurvey Rapport, marts 2021 DATA INDSAMLET I PERIODEN OKTOBER 2020 TIL OG MED MARTS 2021.
- Shorten, A. & Smith, J. (2017). Mixed methods research: Expanding the evidence base. *Evidence Based Nursing*, 20(3), 74–75. <https://doi.org/10.1136/eb-2017-102699>
- Smith, D. E. (2006). *Institutional ethnography as practice*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Sørensen, L. K. (2018). Ubesatte sygeplejerskestillinger i regioner og kommuner. DSR Analyse, 1–3.
- Sygeplejerske. (n.d.). Retrieved June 17, 2021, from <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2016/508>
- Tingleff, E. B., Rossen, C. B. & Buus, N. (2010). Transitionen fra at være studerende til at være nyuddannet i psykiatrien. *Klinisk Sygepleje*, 3, 23–33.
- Tussing, T. E., Chipps, E. & Tornwall, J. (2022). Next generation of nurses: Considerations for successful recruitment. *The Journal of Nursing Administration*, 52(11), 569–571. <https://doi.org/10.1097/NNA.0000000000001211>
- Wackerhausen, S. (2009). Collaboration, professional identity and reflection across boundaries. *Journal of Interprofessional Care*, 23(5), 455–473. <https://doi.org/10.1080/13561820902921720>
- Wang, D. Y. (2018). NOTAT Aktivitetsvæksten på sygehusene 4 gange større end stigningen af sygeplejersker siden 2001.

